

Gijs van Amstel

De Gijsbrecht, maar dan leuk.

door

Willem de Vlam

zeer vrij naar:

Gysbrecht van Aemstel

Voor verantwoording en begeleidend materiaal, zie:
www.gijsvanamstel.nl

Copyright (c) 2022

Versie sep 22

www.willemdevlam.nl/werk/gijsvanamstel
info@willemdevlam.nl
06-29051574

GIJS VAN AMSTEL

Door Willem de Vlam

Naar 'Gysbrecht van Aemstel' door Joost van den Vondel

"Traditie is vuur doorgeven,
niet het vereren van as."

Gustav Mahler

Personages (i.v.v.o.)

RAFAEL, Engel (v).

Aeneas VOSMEER, een officier in het leger van Egmond (m)

AARD van Amstel (m), De broer van Gijsbrecht, generaal.

BADELOCH van Amstel (v) - echtgenote van Gijs

GIJS van Amstel (m), heer van Amstel.

HILDEGARD (v) - Abdes van een klooster vlakbij Amsterdam

DIEDERIK van Haarlem (m), Generaal in het Vijandelijk leger

REIJER (m / v) - een verontwaardigde Vondel-kenner.

Plaats van Handeling

In en rond Amsterdam

Tijd van Handeling:

Kerstmis 1303.

SAMENVATTING

EERSTE BEDRIJF

Rafaël de Engel leidt het verhaal in. Aard van Amstel, broer van Gijs, neemt Vosmeer gevangen. Rafaël verschijnt bij Badeloch in een droom, in de gedaante van Gijs' nicht Machteld, en waarschuwt haar in bewoordingen die precies vaag genoeg zijn. Badeloch schudt de herinnering aan de droom van zich af.

TWEEDE BEDRIJF

Gijsbrecht en Badeloch genieten van hun kerstdiner en vieren het eind van het beleg. Hildegard komt langs en geeft antwoord op de brandende vraag waarom het beleg is beëindigd. Aard presenteert zijn gevangene Vosmeer, die ter plekke wordt verhoord. Vosmeer speldt de van Amstels een verhaal op de mouw, en wijst hen op een schip vol brandhout, waaraan in de stad een groot gebrek is. Gijs vertrouwt Vosmeer volkomen waarbij hij zich door zijn vurige wens om vrede laat leiden. Badeloch verwijt Gijsbrecht dat hij te goed van vertrouwen is en brengt hem het verhaal van hun nicht Beerta in herinnering.

DERDE BEDRIJF

Terwijl de stad kerstmis viert, voeren Vosmeer en Diederik het plan uit. Diederik vestigt zich met zijn leger in en rond het klooster van Hildegard, en zorgt dat zij de stad niet kan waarschuwen. Vosmeer vaart het Zeepaard de stad binnen. Badeloch controleert de lading maar vindt de verborgen soldaten door een wonderlijk toeval niet.

VIERDE BEDRIJF

De aanval begint. Badeloch ziet de vlammen in de verte en slaat alarm. Een gevecht in de straten van Amsterdam volgt, waarin de van Amstels het moeten afleggen tegen de overmacht en Aard sneuvelt. Ze hebben geen keus dan zich terug te trekken in het Slot van de familie van Amstel.

VIJFDE BEDRIJF

Diederik komt Gijs' overgave afdwingen. Terwijl de stormram op de poorten beukt, ruzieën Gijs en Badeloch over de vraag wie van hen achter zal blijven om de vijand op te houden en de aftocht van de ander, met de andere vluchtelingen, te dekken. Badeloch overtuigt Gijs en weet hem weg te sturen. Vlak daarna komt Rafaël de Engel uit de hemel om de twee te redden.

KORTE TOELICHTING:

De tekst is, net als de oorspronkelijke versie, in zogenaamde *Alexandrijnen* geschreven, oftewel jambische Hexameters. Een Jambe is een type versvoet, die klinkt als 'pa-dàm' met de klemtoon op het tweede lettergreep. Een beklemtoonde lettergreep kan ook in kortere, niet beklemtoonde lettergrepen verdeeld worden. Een hexameter is een dichtregel met zes versvoeten.

Soms vallen personages elkaar halverwege de regel in de rede, of een dialoog bestaat uit korte zinnestjes die samen een versregel vormen. In dat geval is met spaties aangegeven hoe de zinnen in de regel passen. Soms overlapt dat een beetje, als ze elkaar echt in de rede vallen.

Het komt bij sommige regels voor dat er een klein beetje gesjoemeld moet worden om het metrum te laten kloppen. Zo is het nou eenmaal bij versdrama. Vondel rommelt hier en daar ook maar wat aan.

EERSTE BEDRIJF

VOORSPEL: WELKOM DOOR RAFAEL

De engel Rafael wacht het publiek op en zit ondertussen veren in hun opbindvleugels te naaien. Hij/Zij knikt en zegt iedereen ontspannen gedag. Hij spreekt op rijm en in metrum, maar dit valt zeker niet meteen op. Schubert's Ave Maria klinkt.

RAFAEL

Hai. Hallo en welkom. Hoi, kom gezellig binnen.
Dag. Leuk dat je er bent. Heb je't kunnen vinden?
Mooi mooi. Ja, kom binnen. Daar zijn nog veel stoelen.
En daar zie ik nog plekken. Volgens mij ook best wel goeie.
Jij ook welkom. Ja, zoek maar een goed plaatsje.
Ja, daar. Daarnaast. Daar is nog een gaatje.

(groet en babbelt verder tot iedereen zit.)

Vind je't mooi, dit liedje? Ken je de muziek?
'Ave Maria.' Schubert. Heel mooi en heel klassiek.
Wat leuk is: Dat ben ik. Nouja, 't was mijn tekst.
'Wees gegroet, Maria'. Ja. Heb ik gezegd.
Ik was't die haar die boodschap toendertijd kwam brengen.
Da's mijn kwartiertje roem. Ik was dus die Engel.
Vroeger was ik best bekend. Met Gabriël en Michaël.
En Uriel en Azrael en Lucifer die ken je wel.
Die engelen zijn heel bekend. En ik ben dus Raphaël.
Van "wees gegroet Maria. " Tsjonge, had dat muisje
Me een staartje. Maar elk huisje heb z'n kruisje.
Maar dat was ik dus. Rafaël. Die jullie nu 't verhaal
vertelt van Gijs van Amstel, dus luister allemaal.
Het gebeurt allemaal omstreeks anno dertienhonderd,
Toen zeven rijke heren het heel erg nodig vonden,
Om graaf Floris de Vijfde, 't ontvoeren en vermoorden.
Om redenen die te ver gaan, om hier nu te verwoorden.
Denk maar aan 'n stel gangsters, die stadswijken verdelen,
Dan heb j'n idee van hoe 't zat met die quote 'edelen',
inclusief de graaf. Rond deze moord ontstonden
allerlei legendes. Zo zou het zijn begonnen,
toen Floris zich vergreep aan Machteld van Woerden,
de vrouw van Geert van Velsen, één van de ontvoerders.
Hoe dan ook, van Velsen trommelde uit heel Holland,
Zijn vrienden op; ook Gijsbrecht, heer van Amstelland.
De zeven overvallen Floris bij de jacht,
En min of meer per ongeluk wordt 'ie dan omgebracht.
'k Beloof: 't is relevant. Daarna lukt het de mannen,
Niet om de macht te grijpen. Gijsbrecht wordt verbannen,
Van Velsen zou gedood zijn met de creativiteit,
die waar 't martelen aangaat, typerend is voor die tijd.
Daar houdt wat we weten uit echte bronnen op.
Maar drie eeuwen later, wordt het thema hot.
De Dichter PC Hooft schrijft het eerste stuk,
'Geeraerd van Velzen', maar da's niet zo goed gelukt.
Een ander schrijft een tweede, die's ook niet zo geslaagd.
Er zijn dus al twee stukken als Vondel er zich aan waagt.

In Vondel's stuk komt Gijs weer terug uit ballingschap,
Herovert zijn kasteel in 't oosten van de stad,
Waarna de stad een jaar lang wordt belegerd door
Vrienden en familie van de graaf die werd vermoord.
In 't verhaal zijn Haarlem, Egmond en Kennemerland,
't is moeilijk voor te stellen, de gruwelijke vijand.
De oorlog duurt maar voort, en heeft aan beide zijden,
Geleid tot zwaar verlies. Na precies een jaar lang strijden,
Op een vreselijk koude ochtend midden in de winter,
Is er rond de stad opeens geen vijand meer te vinden.
(vervolgt:)

RAFAEL (vervolgt:)

De belegeraar heeft 's nachts de tenten opgebroken,
En Amsterdam is vrij. De vlag wordt uitgestoken.
Maar een man ligt buiten de muren al uren op de uitkijk.
Hij zet het stuk in gang, al kleumend in het slijk.

VOORBIJ SLOTERDIJK

Wind en Sneeuw. Een modderige dijk. Vosmeer ligt met een rietpol op zijn hoofd verborgen te bibberen. Er komen soldaten voorbij hollen. Ze doen nogal overdreven alsof ze heel erg bang zijn. Als zij voorbij zijn steekt Vosmeer zijn hoofd op. Een tweede troep soldaten komt voorbij, weer met gilletjes en overdreven angstig, Vosmeer duikt snel weg tot ze voorbij zijn. Dan steekt hij zijn hoofd weer op en fluistert.

VOSMEER

Te Duivel wat is 't koud. Ik heb de hele nacht,
Hier bibberend en bevend in de blubber doorgebracht.
Waarom is me dit plan niet in de zomer opgekomen?
Ik had hier in augustus heerlijk buiten kunnen dromen.
Maarja, 't gaat juist om de kou, die is mijn sterkste kaart,
Want in de stad daar brandt al geen weken meer een haard.
We zien boven de muur geen schoorstenen meer roken.
Zij kunnen zich niet verwarmen en ze kunnen niet meer koken.
Daarom bied ik Gijsbrecht zo'n verleidelijk aas;
Een schip vol hout, vol brandstof belooft zijn volk soelaas.
Maar 't aas verbergt een haak, en 't schip verbergt soldaten.
De sterkste, bruuftste veteranen die we konden vinden.
Als't lukt slikt Amsterdam de angel zelf naar binnen.
Morgennacht komt heel het leger stiekem terug geslopen.
En als't lukt vinden ze dan de stadspoorten wijd open.
Maar eerst moeten ze geloven, dat het beleg voorbij is.
Dat ons leger is verslagen, en hun stad na 'n jaar weer vrij is.
Daarom voert heel ons leger, nu een toneelstuk op.
Het doe alsof het terugtrekt, ik of ik mij verstop.
't is interactief theater. Het publiek is heel de stad.
En als 't klaar is buigen wij en branden de tent plat
Zo zullen we de van Amstels wat zand in d'ogen strooien.
Nu hopen dat niemand daar gehoord heeft van 't paard van Troje.

Vosmeer duikt weer onder.

AARD VINDT VOSMEER

Er komt weer een groepje soldaten oprennen, die doen alsof ze heel erg bang zijn. Ze gooien hun wapens en schilden op de grond en nemen de benen. AARD komt brullend oprennen met een flinke speer in zijn handen. Hij geeft de achtervolging op. Dan trekt Vosmeer zijn aandacht.

AARD

Daar zit er één verstopt!

VOSMEER

Ik smeeek u, Doodt me niet!

AARD

Grijp hem! Wie ben jij en wat doe jij in 't riet?

VOSMEER

Genade, ik geef mij over. Ik zal mij niet verweren.
'k Heb zelfs geen tandenstoker. U zult zich niet bezeren.

AARD

Je naam!

VOSMEER

Aeneas Vosmeer! Ik ben de adjudant,
van Diederik van Haarlem. Ik ben zijn rechterhand.

AARD

Echt waar?

VOSMEER

Echt waar. En 'k zie aan het wapen dat u voert,
Dat u Aard van Amstel bent, Gijs' generaal en broer.

AARD

Dat klopt.

VOSMEER

Goddank!

AARD

Goddank? We nemen je gevangen!?

VOSMEER

Ha! Als mijn heer me had gevonden, dan zou ik pas hangen!
De Kennemers zijn wreed, dat zit niet in uw aard.
En daarbij ben ik levend uw broeder veel meer waard.
Breng me maar naar Gijsbrecht, ik kan hem veel vertellen.

AARD

(tegen de soldaten)
Gaan jullie hier maar verder. Ik zal hem vergezellen,
(tegen Vosmeer)
Kom mee dan, en geen grappen; want ik steek je overhoop.

VOSMEER

Geen zorgen, heer, ik ga al.

AARD

Opschieten, Vosmeer, loop!

allen af.

DE DROOM VAN BADELOCH

De eetkamer van in het Slot van de van Amstels.

*BADELOCH zit te slapen naast een tafel die helemaal
gedekt is voor een kerstdiner. RAFAEL komt als de
vermoorde Machteld spookachtig op.*

RAFAEL

En nu mijn eerste opkomst. 'k Verschijn nu in een droom
Bij Badeloch, Gijs' vrouw, die onder haar kerstboom
In slaap viel na een lange en veelbewogen dag,
terwijl ze op haar gasten en haar man Gijs wacht.
Ik waarschuw haar maar 't is allang bepaald hierboven,
Dat wat ik haar ook zeg, ze zal mij niet geloven.
Waarom ik dit dan doe? Vooral voor de suspense.
't Geeft het verhaal een episch, groots, ja mythisch element.
't Wordt anders zo'n verhaal van entoen entoen entoen,
Maar als je al een hint krijgt van wat we hier gaan doen,
Dán wordt het spannend. Want dan wil je weten: hoe.
Dus:

RAFAEL (ALS MACHTELD)

Boe hoe-hoe hoehoe! Boeoeoeoe! Boeoeoehoe!

BADELOCH
(schrikt)
Aaah!!

RAFAEL (ALS MACHTELD)
Badeloch! Wat lig je te slapen op je post!
Je waant je uit de bleke muil des doods verlost!
Het is met Amsterdam, zelfs met zijn hoge wallen
Gedaan! Zij zal de wraak op 't eind ten prooi gaan vallen.

BADELOCH
Mijn nicht Machteld? Ben jij 't? Wat is'r met je gebeurd?
Ben jij niet in de hemel? Hebben ze je teruggestuurd?

RAFAEL (ALS MACHTELD)
Nee! Ik wil...

BADELOCH
(onderbreekt)
... Loop je nog steeds te spoken, uit zucht naar wraak?
Graaf Floris is al jaren geleden koud gemaakt.
Die schoft die jou verkrachtte, we hebben m laten boeten,
Rust zacht, mijn lieve Machteld, we vergolden bloed met bloed.
Voor alles wat hij jou en je man heeft aangedaan.
Mijn Gijs is met jouw Gerard op hem af gegaan,
Ze hebben 'm gegrepen toen hij alleen was en op jacht,
Ze hebben 'm laten krijsen als een varken voor de slacht,
Ze braken één voor één al zijn vingerkootjes,
Ze staken hem overhoop en gooiden 'm in een slootje.
Natuurlijk, daar werd Gijsbrecht wel 'n paar jaar om verbannen,
Z' hebben Gerard in 'n spijkervat van de heuvel laten rammelen,
En ze hebben onze stad een heel jaar lang belegerd,
Maar 't was het waard om wat jou is aangedaan te wreken.

RAFAEL (ALS MACHTELD)
Onnozele, koester je dan echt geen achterdocht?
Slaap je zo gerust? Vrees je niemands bedrog?
Terwijl je, om mijnentwil, op de afgrond staat?

BADELOCH
Ja, klopt, je hebt gelijk. Dat was zo. Inderdaad.
Maar dat is nu voorbij, meid. Ze zijn nu weer naar huis.

RAFAEL (ALS MACHTELD)
Gebruik je hersens! Da's toch overduidelijk niet pluis?

BADELOCH
Als je iets weet, vertel het dan.

RAFAEL (ALS MACHTELD)
Ik weet niet of dat kan.

BADELOCH
Hoezo?

RAFAEL (ALS MACHTELD)
Rommelen met 't Lot. Daar komt gedonder van.

BADELOCH
A toe?

RAFAEL (ALS MACHTELD)
Nee echt.

BADELOCH
Een hint? Waarom Spook je hier anders rond?

RAFAEL (ALS MACHTELD)
Okee: Kijk het gegeven paard zorgvuldig in de mond.

BADELOCH

Wat moet ik daarvan denken?

RAFAEL (ALS MACHTELD)

Vertrouw de Kennemers niet, ook al brengen zij geschenken.

RAFAEL (ALS MACHTELD) verdwijnt langzaam

GIJS

Badeloch?

BADELOCH

Machteld, wacht!

GIJS

Baaaaadeloch?!

BADELOCH

Vertel me meer!

GIJS

Meisje, lag je te slapen?

BADELOCH is nu wakker

BADELOCH

Ik droomde...

RAFAEL

(blij van deze formaliteit verlost te zijn)

... en dat was het weer.

't Helpt niks natuurlijk. Het is allang beschikt
hoe het lopen gaat.

GIJS

Wat kijk jij verschrikt?

BADELOCH

Weet jij echt heel zeker dat de muren zijn verlaten?
Verstoppen zich echt nergens meer Kennemer soldaten?

GIJS

Ik ben de hele stadsmuur twee keer rond gegaan,
Ik heb overal gekeken. De vlakke is verlaten.
Aard is nu bezig de omgeving uit te kammen.
Als er nog één verstopt zit, neemt hij die gevangen.

BADELOCH

Ik ben er niet gerust op.

GIJS

Ik vind het ook raar.

De onrust is een gewoonte geworden na 'n heel jaar.

BADELOCH

Dat is het niet. Maar laat maar. Zullen we maar gaan eten?
't gaat zo wel weer voorbij. Ik ben het al half vergeten.

EERSTE REIJER: VONDEL'S EER

REIJER

(uit het publiek)

Wat is dit voor flauwekul? Hee! Stop eens even!
Welke rijmelaar heeft dit nou weer geschreven?
Ik kwam voor de Gijsbrecht! De echte! Wat 'k hier zie,
Is niet van Vondel! d'Is de easy-listening versie!

RAFAEL

Sorry. Is er een probleem?

REIJER

Dit is zo respectloos!

Waar is Vondel's taal?

RAFAEL

Waarom ben je zo boos?

REIJER

't Is een schandaal! Waar is Gijsbrecht? En Vondels Alexandrijnen!
Ik zie alleen flauwe grappen, kreupel sinterklaasrijm en
De hele plot ligt door elkaar... Waar is Vondel's taaaál?

RAFAEL

Okee. Hoe heet je?

REIJER

Reijer.

RAFAEL

Reijer? Hoi. Doe even normaal.

't Is rot dat je't niet mooi vindt.

REIJER

Dat vind ik zeker niet!

RAFAEL

Maar als we de echte spelen snapt het gros van het publiek,
Niet waar het over gaat. Neem dat hout van Vosmeer.
Vondel noemt dat 'rijs'. Ja. Rijs. Wat is dat nou weer?
Wilgentenen. 't Zijn stadsmensen! Negen van de tien,
Zouden 'n wilg er niet uit pikken als ze alleen maar wilgen zien.

REIJER

Nou doe dan een ander stuk!

RAFAEL

Gijsbrecht gewoon niet spelen?

En dat enorm bekende stuk op een plank laten vergelen?

REIJER

Dat is wel een beetje makkelijk. Zo kun je alles maken.

RAFAEL

Dat kun je ook. Tenminste: Zolang de mensen zich vermaken.
Vroeger trok de Gijsbrecht steevast volle zalen.
Nu speelt geen hond het stuk, en dat komt door de taal en
Door de vele vrome teksten en al het gediscussieer
En de malle opbouw; mensen pikken dat niet meer.

REIJER

Dan moeten ze dat maar leren. Dat hoort toch bij het erfgoed.

RAFAEL

Ik raad het ieder aan, maar vraag me af of 't móet.
Voorbeeld: als u de boel niet net zo ruw had onderbroken,
Was hier 't Rei van Amsterdamse Maagden afgestoken.
Behalve dat 't woord maagd nu wat anders is dan toen,
Denk ik niet dat 't nodig was dat we dat stonden te doen.

*'Nu stelt het puik van zoete kelen,
Om daar gezangen op te spelen,
Tot lof van God, die op zijn troon,
Gezeten is, zo hoog en heerlijk,
Van waar hij zien kon hoe begeerlijk,
Het Spaarne stak naar Amstels kroon.'*
(vervolgt:)

RAFAEL (vervolgt:)

Wat we net hebben gezien vat Vondel samen in een vers,
en ja, 't is knap geschreven maar aan de andere kant who cares?

REIJER

Met U valt niet te praten. Vergeet dat ik wat zei.

RAFAEL

Integendeel ik wil u vragen- Er komt straks nog een rei;
Als U na't tweede deel de neiging niet kan weerstaan,
Laat u gerust wat horen. Ik neem het dankbaar aan!

TWEEDE BEDRIJF

KERSTDINER BIJ DE VAN AMSTELS. GIJS EN BADELOCH.

Hildegard komt op. Sneeuw op zijn schouders, in zijn handen blazend tegen de kou.

HILDEGARD

Een zalig kerstfeest allen! De zoete Jezus zij
met u en uwe stad en sta u eeuwig bij
in allerhande nood. Wat doet mij dit een deugd,
om u allen hier te zien. O mensen wat een vreugd!

BADELOCH

Eerwaarde Hildegard! Wij maakten ons zo'n zorgen.

GIJS

Zijn uw klooster en uw zusters veilig en geborgen?

HILDEGARD

Geen haar is ons gekrenkt, geen boom werd omgehakt,
De kerk en bijgebouwen zijn allen nog intact.
Ze durfden de ontwijding van een klooster toch niet aan.
Ze hebben ons denk ik daarom onze gang maar laten gaan.
O, mjam. Dat ziet er lekker uit.

GIJS

Neem plaats, we wachten
nog op Aard. U zit naast mij.

HILDEGARD

Het ziet er prachtig
uit. Heeft u het zelf versierd?

BADELOCH

Nee, tuurlijk niet.
Maar heeft u een idee0 wat de vijand heeft bezielt?

AARD komt op, nog in wapenrusting en vies van de modder.

GIJS

Ha, Aard!

AARD

Hoi. Eerwaarde. Rare dag vandaag.

GIJS

Vertel.

AARD

Het leek wel of de haas de vos verjaagt.

GIJS

Hier, neem wat te drinken en vertel me wat je zag.

AARD

De tegenstander vluchtte, zonder stoot of slag,
Liet de wapens vallen, wierp het harnas af,
Zette het op een lopen, en met een flinke draf.
Broederlief, ik zeg je, dat zie je niet gauw nog 's.
De hele dijk zag geel van provinciale toges.
We hebben ze tot Sloterdijk nog eventjes gepest,
En zijn als dapp're hanen teruggekeerd naar 't nest
Waar jij als kloeke hoender op de eitjes broedt,
Voor straks heb ik een wormpje voor je opgewroet.

GIJS

Een worm? O mjam. Waar heb je die bewaard?

AARD

Zullen we eerst eten? 'k Heb honger als een paard.

GIJS

(brengt een toast uit. heel plechtig en
gedragen)

Het hemelse gerecht heeft zich ten langen leste
Ontfermd over mij, en mijn benarde veste,
en arme burgerij. En op mijn volks gebed,
En dagelijks geschrei, de bange stad ontzet.
Ja op 't verjaren zelf van de één jaar lange strijd,
Wordt de moegestreden muur, van 't beleg bevrijd.
Ik zag vanaf die muur de platgetreden grond,
Verdwenen was het leger, dat ons naar 't leven stond.
Wat heb ik het gemist; 't geliefde vergezicht:
De Amsterdamse vlakke, in 't grijze winterlicht.
Heel 't gebied was leeg, slechts her en der verspreid,
Lagen wapens, helmen, harnassen, belegeringsgerei,
Alsof ze in paniek en haast waren weggesmeten.
We kunnen eindelijk weer ademen. En eindelijk weer eten.

Allen grinniken beleefd

We hebben na een jaar van afzien allemaal
Wel toe aan rust. Gelukkig wordt alles weer normaal.
De van Amstels hebben de stad altijd trouw gediend.
Maar ze heeft vanwege ons dit jaar ook onverdiend
veel leed ondergaan. Wij zijn de oorlog niet gestart,
Maar als wij Floris niet zijn welverdiende straf,
Voor wat hij Machteld aandeed, terecht hadden gegeven,
Hoeveel van onze burgers zouden dan vandaag nog leven?

AARD

Ach, Flauwekul, Gijs. Serieus.

BADELOCH

Haarlem viel óns aan.

AARD

Zij hebben het op ons gemunt en jij trekt jou dat aan?

GIJS

Ik wil alleen maar zeggen, dat wij de plicht nu hebben,
het leed dat de stad is aangedaan, zo mogelijk te verhelpen.
Nu het eindelijk vrede is, kunnen wij beginnen...

BADELOCH

Vrede? Wie heeft het over vrede?

Zolang we nog niet weten waarom Haarlem en Heemstede,
Het beleg hebben beëindigd duurt de oorlog voort.

HILDEGARD

Ik kan daar licht op schijnen, met wat ik heb gehoord.
Mijn klooster was het onderdak voor d' officieren,
We moesten hen wel toestaan zich t' inkwartieren.

HILDEGARD VERTELT OVER DE RUZIE ONDER DE BELEGERAARS

BADELOCH

Dus Diederik's legertop verbleef het heel jaar lang,
Bij u daar in het klooster?

HILDEGARD

Dat klopt. Maar onder dwang.

En 't is maar wat je top noemt. Wat ik niet heb gehoord,
Aan vloeken, vuile praat, en plannen voor uw moord.
(vervolgt:)

HILDEGARD (vervolgt:)

d'Een zette u levend en geketend op een rad,
Een ander rold' u naakt in 'n volgespijkerd vat,
Ze wedden om uw botten en organen als souvenir,
Naar huis te kunnen nemen.

GIJS

Wat 'n sympathiek vertier.

HILDEGARD

Een ander scheurd' u liever met vier paarden uit elkaar,
Weer één verbrandde u langzaam van uw voeten tot uw haar,
Het meeste aandacht kregen uw - ahem - edele delen,
Afknijpen met een tang, dan met een grote hamer...

GIJS

(door hem heen)

... bedankt. 'k Kan me de rest verbeelden.

BADELOCH

Heeft u misschien daar iets gehoord dat kan verklaren
Waarom die edele heren die plannen lieten varen?

HILDEGARD

Ze moesten wel. Ze konden 't niet langer meer verduren.

GIJS

Hoezo? Wij deden niets en bleven achter onze muren.

HILDEGARD

(wijs en cryptisch)

Het wintert fel als t' ene roofdier 't andere eet.

GIJS

Dat begrijp ik niet.

HILDEGARD

't Was de rot die 'n leger vreet
Van binnenuit. Ik hoorde hen over 'n plan iets mompelen.
Om Amsterdam al stil bij duister t' overrompelen.
Maar Diederik van Haarlem en zijn heer Willem van Egmond,
Werden het niet eens over hoe men 't gevecht aanbond.
Diederik had een plan, ik weet niet wat het inhield,
't was iets met een schip. Maar Egmond wilde niet.
Nou. Diederik is een stijfkop, die nimmer luisteren wil.
En Willem evenzeer en zo groeide het geschil.
Er waren officieren die 't geheel trachtten te sussen,
Maar toen kwam Diederiks lijfwacht, die gigant ertussen.
d' Enorme Klaas van Kijten, de reus uit Spaarnwou,
Zo onbeschoft als groot, en even dom als trouw,
Hij ziet Died'rik bedreigd, en grijpt de veldheer Egmond,
En beukt hem met zijn vuist in één klap op de grond.
Toen Egmonds mannen zagen dat hun heer voor pampus lag,
Waren zij natuurlijk woedend en 't was enkel uit ontzag
Voor de spierkracht van de reus, dat zij geen wapens trokken.

GIJS

Wat een verhaal mijn Hildegard, wij hangen aan uw lippen.
't verslag van Aad mijn broer, kan daar vast niet aan tippen.
Ha! Egmond zo t' zien liggen, zijn mannen zo bevreesd!
Oh! Op die op die muur dag een vlieg te zijn geweest!

HILDEGARD

Zo ging men uit elkaar. Geheel verdeeld door wrok en
't voortdurende wantrouwen, de kift en kinnesinne.
Geruchten vlogen rond over verraad van binnen.
En toen...

AARD

(valt in)
Iets dergelijks heeft de Gooier die 'k ving me ook verteld.

GIJS

OJaaa, je worm. Wat zei die?

AARD

(staat op) Vraag het de pieremans zelf.
Ik haal hem. Zo terug.
Gaaf af om Vosmeer te halen.

BADELOCH

Ik benijd hem zo.

GIJS

Wie?

BADELOCH

Aard.

Aard.
Hij zit die schoften achterna met bebloede hellebaard
O! Na 't al dat leed dat schorem op te drijven.
En bij elk van hen de kopjes te scheiden van de lijven.
Nog 'n toetje lieverd?

GIJS

Nee, dank.

BADELOCH

Echt niet? 't Is taart.

GIJS

Nee echt, voor mij is't genoeg.

BADELOCH

(schept op)
Nou, ik ben nog lang niet klaar.

HET VERHOOR VAN VOSMEER.

AARD weer op met Vosmeer. GIJS en AARD bedreigen
VOSMEER.

AARD

Ziehier je kerstkado. Vrolijk kerstfeest iedereen.
(tegen VOSMEER, die 'vrolijk kerstfeest'
terugmompelt)
Niet jij.

GIJS

Nou, Aard, wat leuk! Ik zocht er precies zo één.
Waar heb je die gevonden?

AARD

Bij Sloterdijk in 't riet.
Ik had hem niet gezien totdat hij om hulp riep.
Deze lag te bibberen en glibberen in het slijk,
Wat zal ik met hem doen? Zal ik hem gelijk
De mensen buiten geven? Ze willen met hem spelen.

GIJS

Dat spel zou de pier al heel snel gaan vervelen.
Ze zijn wat heetgebakerd. Ze zouden hem warm ontvangen,
(vervolgt:)

GIJS (vervolgt:)

Om hem vervolgens prompt aan een hengeltje te hangen.

AARD

En als de pier kon spreken?

GIJS

Een regenworm met praats?

Da's goud waard op de kermis. Dat gebruik je niet als aas.

VOSMEER

Doe wat u wilt.

GIJS

Verdomd!

AARD

De kronkelaar kan spreken.

VOSMEER

Geef me maar aan't volk, zodat het zich kan wreken,
Om daden die niet ik, maar mijn meester heeft begaan.
Kon ik hem dan 'nee' zeggen? En weig'ren mee te gaan?
Ik doe wat hij me opdraagt, al is het niet mijn zin.
Ik loop als hij zegt: 'lopen', en spring als hij zegt: 'spring'.
En anders staat de beul wel klaar, met rad en hamer,
En breekt me al mijn botten. Ik moet wel gehoorzamen.

BADELOCH

Kom geef de man zijn zin en geef hem aan de stad.

HILDEGARD

Nou, 't zou met kerstmis sieren als u genade had.

VOSMEER

Heer Gijsbrecht straf me maar. 'k ben bereid te sterven.
'k Heb geprobeerd uw stad en burgers te verderven,
Mijn dood zal Kennemer- en Waterland behagen.
Maar 'k zal een dood door u, met minder pijn verdragen,
Dan van mijn eigen volk, dat zich ondankbaar toont,
En mijn getrouwe dienst zo onrechtvaardig loont!

AARD

Hij zegt een officier te zijn, en beweert te weten,
Waarom Haarlem besloot het beleg af te breken.

GIJS

Je naam en rang.

VOSMEER

Aeneas Vosmeer. Luitenant.

En ik ben de bedenker van een vrij meesterlijk plan,
Om t' overmeesteren uw lang bestormde muren,
En als ik naar min zijn mijn schip had mogen sturen,
Dan had ik in één uur met list meer voor elkaar,
Dan met al 't bruut geweld van 't afgelopen jaar.
Ik ging veel in het donker onder dekking van de nacht,
Verkennen rond uw muren en bespiedde dan uw wacht.
Ik ontdekte toen een bolwerk dat nauwelijks werd bemand.
Er brandde zelden licht en geen wacht stond op de trans.
Toen ben ik door de gracht, bij duistere nacht gezwommen,
en stiekem op de wal en 't bolwerk in geklommen.
't was een pakhuis vol rommel, gebroken krijgsgerei.

AARD

Dat is de oude opslag, aan de Westerszij.

VOSMEER

Meteen zag ik het voor me. In't holst van de kerstnacht,
Als U vroom zit te bidden, dempen wij de gracht
(vervolgt:)

VOSMEER (vervolgt:)

Met takkenbundels mee gedragen op de rug,
Een ieder één of twee, zo maken wij een brug,
Die zwaar bepantserd volk voldoende dragen kan.
Dan beklommen wij de muur.

HILDEGARD

Dus dat was jullie plan!
Jij zou op kerstnacht moorden? Christus's geboortedag?

VOSMEER

We zouden enkel doen wat de rest van 't jaar óók mag.
Als God ons doel niet steunde, waren w'al verdoemd.
En als wel dan hadden wij ons wel weer met hem verzoend.

GIJS

Een geluk dat Hij met ons was, en je snode plan verbood.

VOSMEER

Nou dat lag niet aan God maar aan Egmond, d' idioot.

GIJS

Vertel.

VOSMEER

Na'n jaar waren de mannen 't beleg wel zat.
Nu 't eindeloze ploeteren, niet meer uitgericht had,
Dan moeite en volk verspild, en tijd voor niets versleten.
En dat werd vooral Diederik, de veldheer streng verweten.
Dat onrecht viel hem zwaar, en hield hem niet verplicht,
zijn eer en eed, hij had zijn anker lang gelicht.
Toen ik mijn plan vertelde, greep hij 't meteen aan.
Liet takkenbundels brengen naar een schip niet ver vandaan
het bolwerk, maar uit 't het zicht, door bomen.
Hij koos de troepen zelf, die met ons zouden komen.
Alles stond paraat. Maar Egmond hield het tegen.
Hij geloofde er niet in. Hij is geen groot strateeg en,
Hij vond 't ook niet netjes om 't op kerstnacht te doen.
Hierop riep Diederick kwaad: "Wat geef ik om fatsoen?"
"U bent de krijg begonnen en nu bent U te laf"
"om' de oorlog te voleinden? Dan maak ik het af!"

HILDEGARD

't Is waar dat heb ik hem letterlijk horen zeggen.

VOSMEER

De ruzie laaide op, en de heren gingen vechten,
Toen vloerde klaas de reus heer Egmond met één hoek.

HILDEGARD

Net wat ik u net zei!

VOSMEER

De moreel was daarna zoek.
Er waren elke dag weer nieuwe vechtpartijen.
En niemand had nog lust een aanval te bereiden.
Wat werd er niet aan tijd met kibbelen versleten?
Men sprak af in het klooster.

HILDEGARD

Daar kwam ik net aan toe!

VOSMEER

d' Officieren overlegden wat ze nu moesten gaan doen.

HILDEGARD

Dat heeft zich voor mijn ogen precies zo afgespeeld.

VOSMEER

(terzijde:)

Mooi! Diederik en Willem speelden goed toneel.

(weer tegen Gijs en Badeloch)

En al gauw zou het gebeuren - men schoof de schuld op mij.

'k zou levens gaan verspillen met mijn waaghalzerij.

Al gauw werd ik door menig man van verraad verdacht,

Ik werd gemarteld en in mijn pijn bekende ik die klacht.

Ik werd ter dood veroordeeld. Die nacht sneed een vriend mijn boeien los. Ik vluchtte en verschool mij in het riet.

GIJS

Wat een verhaal.

AARD

Heel mooi.

BADELOCH

't Was mooier met bewijs.

VOSMEER

Het is echt waar. Geloof me! Als ik u 't schip nu wijs?

GIJS

Het schip?

VOSMEER

Ja, 't Zeepaard. Het schip gevuld met hout.

Vol takken, planken, balken... Als 'k U dat wijzen zou?

GIJS

De stad heeft aan een lading brandhout bitt're nood.

HILDEGARD

Als God de stad begunstigd, dan is zijn gulheid groot.

BADELOCH

Wacht. Hoe heet dat schip?

VOSMEER

Het zeepaard.

BADELOCH

Echt? Het zou toch...

Ik ben hiervoor gewaarschuwd in 'n droom vanmiddag nog.

GIJS

Hier kan ik weinig mee.

BADELOCH

Weet ik maar: kijk uit.

GIJS

Ik ben voorzichtig maar 'k moet proberen deze buit,

de stad binnen te halen. 't Is het risico wel waard,

Als burgers kunnen stoken in de keuken en de haard.

AARD

We kunnen het niet buiten de muren laten liggen.

Wellicht wil Diederick het plan alsnog aanrichten.

VOSMEER

Als u bang bent voor een val, wil 'k zelf het schip wel halen.

GIJS

(tegen Vosmeer)

Goed. Ik neem je in dienst. Ik zal je goed betalen.

VOSMEER

Uw grootmoedigheid is 't moedigst en 't allergrootste.

HILDEGARD

Mijn heer, met uw verlof, 'k ga weer terug naar 't klooster.

GIJS

Natuurlijk. En wel thuis.

BADELOCH

En dank voor uw bezoek.

AARD

Ik denk dat ik dan ook mijn bed maar eens op zoek.

Een goedenacht.

GIJS

Nou Vosmeer, haal jij dat schip maar binnen.
't Lijkt mij een topmanier om je dienst hier te beginnen.
In de keuken is nog eten. Je vindt het verder wel.
En doe je meteen de afwas? Het is hier geen hotel.

VOSMEER

Heer Gijs, ik dank u zeer voor uw genade en vertrouwen.

VOSMEER af.

BADELOCH WAARSCHUWT GIJS VOOR NAÏVITEIT

*Badeloch maakt zich ernstige zorgen over deze
ontwikkeling. Gijsbrecht wil het brandhout veilig
stellen.*

GIJS

Goeie vent die Vosmeer. Daar kunnen we op bouwen.

BADELOCH

Hm.

GIJS

Wat?

BADELOCH

Ik maak me ...

GIJS

(valt in)

Ja, tuurlijk ruik jij weer onraad.

BADELOCH

Ach Gijs, je ziet toch dat het t \grave{e} gemak'lijk gaat?
Teveel gaat ineens goed.

GIJS

Ik neem het dankbaar aan!
Het is ons lang genoeg behoorlijk slecht vergaan.

BADELOCH

Maar als het nou een list is?

GIJS

Gaat dit over die droom?
Och Badelochje, liefje, ...

BADELOCH

Wat is dat nou weer voor toon?
Mijn argwaan is gegrond. Want ik heb wèl gekeken,
En ik heb goed onthouden hoe zij woord en wetten breken.
En als jij denkt dat zij gewetensvol met eer,
Straks zullen onderhandelen, ben jij 't die fantaseert!
Ik voor mij vertrouw die Kennemers voor geen meter
Ik weet nog hoe ze Beerta bedrogen. Ben jij 't vergeten?

GIJS

Ik weet 't nog heel goed.

BADELOCH

Nou luister toch maar even,
Dan weet je weer dat met hen niet in vrede valt te leven.

*Dit valt een beetje buiten het verhaal, maar het is
hopelijk net cool genoeg dat het toch werkt. Er mag in
ieder geval even een moment van gemaakt worden.*

BADELOCH (vervolgt:)

In IJsselstein is ooit een klein kasteel gebouwd,
Dat werd bewoond door Beerta, een kanjer van een vrouw.
Toen Gijsbrecht met zijn maten, Floris Vijf ombracht,
En in half Nederland de giga-pleuris uitbrak,
Had Beerta een probleem. Want zij was verwant
Aan onze Gijs van Amstel, hoewel aan de koude kant.
Hoewel ze niets van doen had, met wat er was gebeurd,
Stond er ook bij haar opeens een leger voor de deur.
Haar slot werd óók belegerd, óók een heel jaar lang,
En 't hele jaar vocht zij alleen want haar man zat in't gevang.
Met een kleine troep getrouwen verdedigde ze haar huis,
Tegen 't voortdurend aanvallen van't kennemer gespuis.
Toen was de voorraad leeg. Er was geen graan voor brood,
En op zestien mannen na, waren al haar mannen dood.
Bedenk hoe ze daar vochten, tussen hun dode kameraden,
Met nauwelijks iets te eten, behalve brood met maden.
Het was duidelijk: als ze doorging zou niemand 't overleven.
Ze had geen enkele keus, en moest zich overgeven.
Maar de vijand vroeg een bloederige prijs:
De helft van haar getrouwen, dat was de wrede eis.
Van de zestien mannen moesten er acht gedood.
Om te beslissen wie mocht leven, hebben ze geloot.
Ze scheurde zelf de loten, en deed ze in een zak,
En één voor één hebben haar vrienden, een lot eruit gepakt.
Acht mannen met wie ze samen op de muren had gestaan,
namen uit haar handen hun doodsvonnissen aan.
Ze omhelsde elk van hen, en kuste hen op de mond.
De vijand dwong hen toen te knielen op de grond,
en heeft hen in haar bijzijn toen één voor één onthoofd.
En nu blijkt het verraad. Want hoewel haar was beloofd,
Dat de rest vrijuit zou gaan, nam de Kennemer lafaard
hen allemaal gevangen. Berta werd niet gespaard.
Nu zucht zij in een kerker, gescheiden van haar man,
En betreurt haar dode makkers, die de vijand haar ontnam.
Zo verging het onze Beerta, de heldin van IJsselstein.
Gedenk haar want heel spoedig zal zij vergeten zijn.
De Geschiedenis wordt immers door de man geschreven,
En die vindt het zo moeilijk, zich in vrouwen in te leven.
Zodat dichters liever nog een mannelijke held verzinnen,
Dan een echt bestaande vrouw haar daden te bezingen.

GIJS

En waarom moest me dit verhaal met alle geweld,
Zo vlak voor 't slapengaan, zo uitgebreid verteld?

BADELOCH

Om jou eraan t'herinn'ren wat voor volk de Kenn'mers zijn.
Wie weet is het opbreken van 't beleg alleen maar schijn!
(vervolgt:)

BADELOCH (vervolgt:)

Wie weet wachten ze wel, tot we de poorten openen,
Of zijn ze nu in't geheim de stadsmuur aan het slopen,
Terwijl wij ons door valse hoop in slaap lieten sussen.

GIJS

De poorten blijven dicht. Er komt geen muisje tussen.

BADELOCH

Buit dan ons voordeel uit! Beleger Haarlems muren!
Laat hen het leed maar voelen, dat wij van hen verduurden
Tot jouw hemels gerecht eindelijk had beschikt.

GIJS

En met welk leger? 't Onze is nu opgekrikt,
Door d'overwinningsroes, maar die verhult hoezeer
De oorlog hen gesloopt heeft, ze zijn uitgeteerd.
Als Haarlem vrede aanbiedt, dan neem ik vrede aan.

BADELOCH

En wat als ze in het voorjaar weer voor de muren staan?
Gijs dit is toch om bedrogen te worden vragen?!
Een verdrag met trouwelozen, die ons leven niet verdragen!

GIJS

Ik weet ze lijken nu geen vertrouwen te verdienen.
Je sluit helaas nooit vrede met je beste vrienden,
Maar altijd met degene die je't meeste haat.

BADELOCH

Da's allemaal niet nodig voor wie hard genoeg terug slaat!

GIJS

Genoeg hierover! Ja! We hebben veel te wreken.
Meer dan er Kennemers zijn om door de keel te steken.
Maar er is om onzentwil, al veel te veel geleden.

BADELOCH

Maar Gijs!

GIJS

We onderhandelen met Haarlem vrede.
Misschien krijgen ze niet hun welverdiende loon,
Maar 't wordt weer net als vroeger. Gewoon! Weer fijn gewoon!

*GIJS af. Laat BADELOCH alleen, die de wacht blijft
houden.*

TWEEDE RIJ: PROTESTACTIE REIJER

*REIJER springt met getrokken Verzameld Werk van Vondel
voor het toneel en begint te declameren.*

REIJER

Waar werd oprechter trouw
Dan tussen man en vrouw
Ter wereld ooit gevonden?

RAFAEL

Hee!

REIJER

Twee zielen gloënde aanéén gesmeed,
Of vast geschakeld en verbonden
In lief en leed.

RAFAEL

Hee! Meneer de poëet!

REIJER

De band, die 't harte bindt
Der moeder aan het kind,
Gebaard met wee en smarte,
Aan hare borst met melk gevoed,
Zo lang gedragen onder 't harte,
Verbindt het bloed.

RAFAEL

Ik snap waarom je 't doet,
Maar...

REIJER

Noch sterker bindt de band
Van 't paar, door hand aan hand
Verknocht, om niet te scheiden,
Nadat ze jaren lang gepaard
Een kuis en vreedzaam leven leidden,
Gelijk van aard.

RAFAEL

Dat is gewoon niet waar.

REIJER

Daar zo de liefde viel,
Smolt liefde ziel met ziel
En hart met hart te gader.
Die liefde is sterker dan de dood,
Geen liefde komt Gods liefde nader,
Noch schijnt zo groot.

RAFAEL

T'is mooi maar 't is niet waar,
Dat ieder echt'lijk paar
Ooit sowieso heel trouw is.
De popcultuur staat vol figuren,
Die ongeacht 't een man of vrouw is
elkaar beduvelen.

REIJER

(boos brullend:)
Door deze liefde treurt
De tortelduif, gescheurd
Van haar beminde tortel.
Zij jammert op de dorre rank
Van een hoge boom, verdroogd van wortel,
Haar! Leven! Lang!

Loopt boos weer af.

RAFAEL

Nee hoor ga gerust je gang. Open podium vandaag.
Kennelijk. Of je 't publiek een plezier doet is de vraag.
Zijn er nog meer Vondel fanaten in de zaal?
Of kunnen we nu verder met de rest van het verhaal?

DERDE BEDRIJF

KERSTVIERING

Kerstviering - een optocht met kaarsjes. Men zingt 'stille nacht, heilige nacht', 'Er is een kinneke geboren op aard' en 'gloria in excelsis deo'.

RAFAEL

Want 't gaat natuurlijk mis. Dat voel je aan je water.
Iedereen viert kerst, en heeft niets in de gaten.
Terwijl het kerkvolk gloria in excelsis deo zingt
Wordt heimelijk de stad door d'vijand weer omringd.
Diederik van Haarlem, de sluwe generaal,
Staat midden in de nacht voor't klooster in't portaal.

DIEDERIK LEGERT ZICH IN HET KLOOSTER

Hildegard neuriet Gregoriaans, schenkt een Abdij bier en snijdt een trappistenkaasje en is vast van plan daar eens lekker van te genieten. Er wordt geklopt. Hildegard kijkt verstoord op, wil dan doen alsof hij niets gehoord heeft. Er wordt weer geklopt, nu met nadruk. Het soort klop op de deur dat zich niet laat negeren. Zuchtend gaat Hildegard open doen. Diederick van Haarlem komt binnen, gevolgd door enkele soldaten.

HILDEGARD

Heer Diederik! Wat doet u hier? Waarom bent u terug?
U was toch terug naar Haarlem? En waarom zo geducht
Gewapend uitgedost? Wat is hiervan de reden?

DIEDERIK

Ja vader, wij zijn naar 't schijnt, toch nog niet uitgestreden.
Ik kom krijgsvolk hier te nacht in 't klooster leggen.
't is niet het soort verzoek waar je nee tegen kan zeggen.

HILDEGARD

Dit is een oeroud en belangrijk instituut.
De vorst heeft ons beschermd met wetten en statuut.
Ja, binnen honderd roeden (da's drie-vierhonderd meter),
Zal geen veldheer, generaal of andere ijzervreter,
Zijn troepen onderbrengen, opdat wij ongestoord,
Ons leven kunnen wijden, aan 't kopiëren van Gods woord.
Wy staan op keizerlijke en pauselijke wetten!

DIEDERIK

De wetten zwijgen stil voor wapens en trompetten.
De nood breekt wet. U mag op geen wetten staan.

HILDEGARD

U staat op gewijde grond!

DIEDERIK

't Is met 'n paar uur gedaan.

HILDEGARD

Ik weiger u de toegang. Ik open niet de poort.
't is Kerstmis, 't klooster viert Gods vrolijke geboort!
't Hoogste feest van 't jaar! Dus laat dit werk steken.

DIEDERIK

Ja. Luister, Broeder, goed. Je kunt prevelen en preken,
bewillig mijn verzoek, en sta mijn bede toe,
(vervolgt:)

DIEDERIK (vervolgt:)

Of onderga dat ik 't zonder permissie doe.
De tijd verloopt, 't is laat. Daar komen mijn soldaten.

HILDEGARD

Ik ga nog liever dood, dan ik dit toe zal laten!
Wat! Wil je 't helse vuur je op de halzen la(d)en.

DIEDERIK

Goed. Mannen, maak eens voort en steek het klooster aan!
't is koud, zo kunnen we ons bij de kolen warmen!

HILDEGARD

Nee, stop! Goed, ik geef toe. Ik vraag u om erbarmen.
Wat bent u voor 'n Christen. In 'n klooster brand te stichten.
Fijne kerst. Ik trek mij terug.

DIEDERIK

Om Gijsbrecht in te lichten?
Nee, u gaat hier zitten en ik hou u in de gaten.

HILDEGARD

Ben ik uw gevangene?

DIEDERIK

We gaan gewoon wat praten.

VOSMEER BESTUURT HET ZEEPAARD

*Een aantal soldaten is onder takkenbossen gaan liggen.
Vosmeer gaat erbij staan met een nautisch uitziend
stuur in zijn handen.*

*NB: In deze scène moeten nog een paar (in de
regieaanwijzingen aangegeven elementen bijgeschreven
worden)*

VOSMEER

(praat uit zijn mondhoek tegen de mannen
beneden)

Nu gaat het er om spannen. Sst. Stil zijn daar beneden.
De wachten hebben 't ruim nauwelijks goed bekeken.
Stil! Het ergste is voorbij. Maar nog niet bewegen!
Voor 't opgaan van de maan, dat duurt nog maar heel even,
Zal 't leger meester zijn van poorten en van wallen.
De stad met al haar buit, zal in onze handen vallen.
Die Amsterdamse kip heeft gouden eieren gelegd,
Wie zich rijk wil rapen, doet beter wat ik zeg.
Straks als de takkenbundels, voor 'n deel zijn uitgeladen.
Stuur ik de wachters weg. Dan klim je op de kade.
Wacht daar verstoep tot ik dit schip in brand zal steken.
Dan moeten jullie snel de poorten openbreken.
Met alle macht zal 't leger volgen naar het licht
des schrikkelijken brands, die ik dan heb gesticht.
(tegen het publiek)

We lopen groot gevaar. De boot is lek. Zó 'n gat!
De mannen zijn tot hier doorweekt. Echt zeikens nat.
Ik hoos als een bezetene, anders zouden ze verzuipen.
Dan begint er één te hoesten en jaagt me in de stuipen.
Ik geef mezelve moed en hef een liedje aan,
Ik zing zo voor mijn leven, hoewel m'n hartje kromp en
Ik rende heen en weer, tussen 't roer en water pompen.

AAN DE KADE: BADELOCH ONDERZOEKT DE LADING

*Ze komen binnen. Vosmeer legt aan en gaat met
landvasten in de weer.*

Goddank! We zijn in d' stad, waar als een waterval,
Al 't volk schiet naar 't schip van straat en burregwal.
De wacht en ik beginnen het brandhout uit te laden,
De mensen nemen't aan en verdelen 't op de kade.
Als 't doorgaat zo ontdekken ze de in't ruim verborgen mannen!
Maar kijk, we krijgen bier in kroezen en in kannen!

Hij wenkt zijn bewakers, haalt zijn beurs tevoorschijn

Wachters kom! En luister. Het feest gaat hier beginnen.
Het werk is gedaan, het Zeepaard is nu binnen.
Nu kom! Laten we vieren dat we 't hebben overleefd.
Kom hier dat'k jullie allen, een beetje drinkgeld geef.
Een vrolijk kerstfeest, alsjeblijft. Jij ook, hier, neem 't ervan.
Ik maak het hier wel af, joh. Ik kom 'r direct achteran.

BADELOCH komt op.

BADELOCH
Wacht.

VOSMEER
Mevrouw van Amstel. Wat doet u hier zo laat?

BADELOCH
Jij stelt mij geen vragen. Dus dit is het Zeepaard.

VOSMEER
Ja mevrouw. Vol hout.

BADELOCH neemt een lans

VOSMEER (vervolgt:)
Maar mevrouw, wat doet u?

BADELOCH zet punt van de lans snel en handig onder de keel van Vosmeer.

BADELOCH
Wat zei ik over vragen? 's Kijken of ze bloeden.

*BADELOCH steekt een twee keer tussen de takkenbundels. Telkens controleert ze de punt van de lans. Ze steekt nog een derde keer, maar gooit de lans geërgerd weg zonder te kijken, en loopt AF.
VOSMEER neemt de lans op en bekijkt de punt. Die is rood.*

VOSMEER
(fluisterend)
Die laatste keer was raak.

*VOSMEER tilt een bundel op en kijkt eronder.
(tegen het publiek)*

*Ze heeft er één verwond.
Z'n buurman greep 'm beet en smoorde hem de mond,
Nog vóór hij uit kon roepen. Hij heeft z'n dolk gepakt,
En stak zijn kameraad nauwkeurig door het hart.
(weer tegen de mannen)
Omstreeks middernacht, voor 't opgaan van de maan,
Als iedereen zit te bidden, zal't Zeepaard opengaan.
Jullie splitsen je in twee, en voor iemand het hoort,
Veroveren jullie heimelijk de Haarlemmer poort.
En gooien hem wijd open. Ik zal jullie bijlichten
Door dadelijk als 't leeg is, brand in 't schip te stichten.*

VIERDE BEDRIJF

BADELOCH SLAAT ALARM

BADELOCH

Kijk die Edelingen, wat zijn ze blij van geest
Kijk ze naar de kerk gaan op 't hoge feest.

Wat zei nicht Machteld nou? 'Zie je geen hinderlagen?'
Een vreemde droom. 'k Denk dat 'k dóór had moeten vragen.
Maar de stad staat niet in brand. 't Is niet met haar gedaan.
De vijand is naar huis en heeft zijn stellingen verlaten.

Maar waarom sta ik hier dan? En hou op de muur de wacht?
Waarom tuur ik zo wantrouwig in de diepe nacht?

Maar wat is daar aan de hand? Wat is dat rode licht?
Dat is 't schip 't Zeepaard! Daar is brand gesticht!

Ze ontdekt iets in de verte.

Alarm! Te wapen! Allemaal! Soldaten naar je post,
Ruk je van je kerkbank en je familie los!

ALARM

GIJS

Badeloch?! Mijn schatje? Wat loop je zo te roepen?
Wat brengt u hier bij nacht?

BADELOCH

Daar! Zie daar de troepen!
Van de vijands overmacht!

GIJS

Welke vijand? Waar?

BADELOCH

Al in de stad!
Nu heeft de Machteld van mijn droom gelijk gehad!
De gruwelijke reusman heeft de poorters overmand,
Het Zeepaard lost soldaten, Vosmeer sticht de brand.
Het leger trekt met duizenden de stad in, als een macht
Zo groot als Waterland nog nooit te velde bracht!

GIJS

De Kerstnacht is misbruikt voor dit misdadig werk
Voordat de maan opkwam, toen burgers in de kerk
De offergaven plengden, zongen in de koren!

BADELOCH

Je kunt hier al duidelijk en klaar 't geklik-klak horen,
En 't rammelen van staal: 't geluid komt dichterbij.
De schepen branden al en schitt'ren in het IJ.
Ik zie al hele huizenrijen staan in grote brand
De klokken kleppen overal, de hele waterkant
Die is in rep en roer, de zwaarden zwiepen bloedig,
Men steekt er de trompet, alleen de klank is moedig.

GIJS

Alarm! Te wapen! Allen! Grijp je lans en speer.
Al wie in 't harnas sterft, die sterft met krijgmanseer!

BADELOCH

Wek alle getrouwen! Haal ze voor de dag!

AARD komt op, zijn harnas ombindend.

AARD

Mijn heer, 't is vechtens tijd, als vechten helpen mag.

BADELOCH

Wij zijn bereid met jou te leven en te sterven!

GIJS

Wij zullen in de eeuwigheid bij God ons loon verwerven!

HET STRAATGEVECHT

*Badeloch, Gijs en Aard verdedigen de stad tegen
Diederik, Vosmeer en de Soldaten.
Ze zeggen hardop wat ze zien gebeuren.
Onzichtbaar voor hen, danst Raphael in een tutu-tje op
de muziek van Ave Maria door het gevecht heen en weert
slagen en pijlen af voor Gijs en Badeloch. Niet voor
Aard.*

*Aard sneuvelt. Dit is het signaal om zich terug te
trekken in de burcht.*

GIJS

We komen hijgend aan bij d' bevolking op de dam,
Hier stellen we ons op.

BADELOCH

We zagen de omvang van de ramp:
Dat de vijand lang en breed op de Nieuwezijds maarcheert,
Alwaar de burgerij zich tevergeefs verweert.

GIJS

Verbrand de bruggen! Hak ze stuk!

AARD

Barricadeer de straat!

BADELOCH

Gooi alles uit het raam wat door het raam heen gaat!
Van tafels, bedden, linnenkasten en al die andere zoi
Maken we hier een slachtbank voor jongens uit 't Gooi.

AARD

Toegedekt met doden liggen Burgwal en straten,
Geen kruispunt dat niet volgepakt stond met soldaten.

GIJS

Wij worden niettemin door wanhoop aangedreven,
En menig Gooi- of Kennemer bekoopt het met zijn leven.

BADELOCH

Het Amsterdamse bloed is niet het enige dat vloeit,
De lijken liggen door elkaar en 't aantal lijken groeit.

AARD

Ze rennen weg die lafaards! Ze vluchten in de stegen!

BADELOCH

Ha! Ze kennen niet de weg. Ze komen de dood er tegen.

GIJS

Wij groeien in getal en moed en vechten door!

AARD

Kijk daar. De Nieuwe Kerk, ze beuken op de poort!
De Spaarndammer reus met een boomstam in de handen,
Staat met galmende bonzen de poorten in te rammen!

GIJS

De gruwelijke reus, die laat zich vreselijk horen,
Hij steekt met hals en hoofd, gelijk een hoge toren
Boven alle hoofden uit. Een scheepsmast van een lans
In zijn enorme hand. Daar neemt hij 'n volwassen man
En slingert 'm om zijn hoofd, gevat bij 't ene been,
En ramt hem dan de schedel te pletter op een steen.

BADELOCH

Als beren die bij nacht van honger uitgejaagd,
Gebeten zijn op roof. Wij vliegen onversaagd,
Door vuur en zwaarden heen, om 't al voor God te wagen:
Maar vinden voor onz' komst de kerkdeur stukgeslagen.

GIJS

Daar binnen is een slachting gaande van ons volk!

AARD

We rennen er op af, en storten ons in de kolk,
Van lansen, zwaarden, schilden en scherpe hellebaarden!

BADELOCH

Ze moorden lustig door. Het bloed druipt van 't altaar en
Wij kunnen het niet verhind'ren. De vijand is te sterk.
En groeit en doet met kracht ons deinzen uit de kerk.

GIJS

We wijken naar den Dam, we worden terug gedreven.

BADELOCH

Neef Heemskerck heeft bij 't koor in de kerk den geest gegeven,
Die ridderlijke held en sieraad van zijn' stam.

AARD

Polaenen viel er bij, die hem te hul-lep kwam.

GIJS

Hier bieden wij verzet. Hier houden wij ons staand!

AARD

Schild op! Speer uit! Houd moed! Daar komen die schoften aan!

BADELOCH

Zoals 't water met geweld beukt op een sluis,
Ieders gehoor verdooft met ijselijk geruis.
De deuren van de sluis zich weren tegen 't wringen,
en stuwen van de vloed , tot dat zij open springen,
En 't water ruim baan geven, dat d' erven overspoelt,
dat steen meeslept en grond met boom en al omwoelt,
En huis en hof omver, en drenkt de lage landen,
Nu een ondiepe zee, met groene en nieuwe stranden.

Aard wordt dodelijk getroffen.

AARD

Aargh..

GIJS

Aard! Aard! Broer. Kom op, geef me een teken!

AARD

Ik ben de adem kwijt. Ik kan niet langer spreken.
M'n hart bezwijkt van 't bloeden. Ik heb m'n plicht gedaan.
Mijn vaderlijke stad tot 't einde voorgestaan
Och vrienden, bid voor mij. o God, ontvang mijn' geest.
Ik schei, ik zwijm, ik sterf. Mijn tijd is hier geweest.

Aard Sterft. Gijs en Badeloch huilen.

BADELOCH

Naar het slot! De strijd is hier gebeurd!
We moeten ons verschansen in de muren van de burcht.

GIJS

Getrouwen! Blaas de aftocht. We trekken ons terug!
Steek de Amstel over! Wij dekken jullie vlucht!
(tot Aard)
Kom broer, we moeten gaan. Ik neem je mee naar binnen.
Die lijkschenners mogen je in geen geval hier vinden.

*Hij neemt Aard op zijn schouders en gaat. Als laatste
gaat Badeloch.*

DERDE RIJ: REIJER MIST HET BLOEDBAD IN DE KERK

RAFAEL

(vol pathos)
De grote aloude stad, vermaard in oorlogen,
zo scheep-rijk, en voor wie zich zee en stromen bogen,
Die verre rijk en buurland vervulde met ontzag
Gaat plotseling te gronde en zinkt met enen slag.

REIJER

Boe! Boe! Waardeloos! Een schandaal! Mijn kaartje terug!
Hoe kun je dit de Gijsbrecht aandoen, over Vondel's arme rug!
Schaamte waar is uw blos!

RAFAEL

Wat zit je dwars, precies?

REIJER

Wat niet, schertsengel? Vraag beter:
'wat stoort me niet'?
Er is meedogenloos in gesneden,
Ik mis onmisbare passages!
Mijn dierbaarste personages!
T' is een gotspe! Een blamage!

RAFAEL

En wat ontbreekt er dan, dat je zo niet hebt gezien?

REIJER

De brand in het paleis, en het doden van Kristien!
Het hele deel met Gozewijn, die Gijs tracht t'overreden,
Zich in veiligheid te brengen, en z'n nonnen mee te nemen.
En 't bloedbad dat Heemstee heiligschennend aanricht.
Dat is grootse dramatiek! Dat maakt 'n heldendicht!

BADELOCH

Wij vonden juist die delen eigenlijk wat banaal.

GIJS

Ze dragen ook weinig bij aan de loop van het verhaal.

REIJER

Hoe kun je dat nou zeggen. Waar haal je dat vandaan?
Het is toch geniaal wat Vondel daar heeft gedaan?
(verlekkerd:)
Het begint al met die Heemstee, wat 'n opkomst krijgt die man:
"Beklad en rood, en van Kristijnes bloed nog warm".

BADELOCH

(gelaten tegen het publiek)
Kristijn is de zus van Gijsbrecht, die gaat in't stuk dus dood.

REIJER

(zich nog steeds verlustigend)
Ja! En Haemstee is van haar bloed dus nu nog helemaal rood;
Hij komt die kerk binnen, grijpt Gozewijn bij zijn baard,
Met één hand en met de andere heft hij dus het zwaard;
En dan komen dus die nonnen van rondom aan gestoven,
"En geen die geen leeuwin gelek" zegt Vondel daar dan over.
En dan is daar Klaeris...

RAFAEL

(even gelaten, tegen het publiek.)
de dochter dus van Machteld,
Die volgens de legende Floris Vijf verkracht had,
Wat dan weer het sein was voor haar man en onze Gijs,
Om Floris te vermoorden, en nu zijn we weer bij:
Haarlem boos, belegering, yada yada yada...

REIJER

(diepe verachting)
Men had jou nooit in-de búurt van de Gijsbrecht mogen laten.
(weer tot het publiek: probeert het te
verkopen)
Maar goed: Klaeris omarmt hem - Gozewijn bedoel ik.
Beschermt hem met haar lijf. Zo teer en zo gevoelig.
Eerst is Heemstede versuft. Weet zich niet goed raad.
Dan wordt hij weer vervuld van wraakzucht en haat,
Want Heemstee is de zóón van graaf Floris de vijfde!
(Tegen Rafael)
Dat had je niet verteld! Terwijl je dan niets begrijpt
Van hoe die geschiedenis weegt op die hele situatie,
Hoe beide kinderen lijden door de vorige generatie;

BADELOCH

En dan vermoordt hij iedereen.

REIJER

Dan vermoordt hij iedereen.
Klopt. En hoe. Hij steekt alle nonnen in't rond houwend dood,
Tot ze liggen in een krans van roozen wit en rood.
Mooi hè?

RAFAEL

Ja... En dan? Je bent nu lekker bezig.

REIJER

(opeens niet heel erg happig)
Ja, goed, dat weet je best, dat heb je ook gelezen.

GIJS

Nee, Vertel jij't maar. Je doet't met zoveel hartstocht.
't Is duidelijk dat je erg aan dit stukje bent verknocht.

REIJER

Nou, de volgende is de bisschop; hij doodt Gozewijn,
En dan grijpt hij Klaeris, en werpt haar op het lijk.

BADELOCH

En dan?

REIJER

Nouja, dan schrijft Vondel letterlijk dus,
'Bevredigt hij schand'lijk z'n godvergeten lust'.

RAFAEL

Hij verkracht Klaeris dus op het kadaver van d'r oom.
En dan. Is het dan klaar?

REIJER

Nee. Hij schopt haar dood.

BADELOCH

Juist.'t is iets van huppeldepup smart ...

RAFAEL

"Hij trapt haar in de buik en op 't benarde hart
Dat haar het bloed uit neus en monde kwam gevlogen,
En zij de doodssnik gaf en sloot die hemelse ogen."
Dat staat er.

BADELOCH

Leg nou 's uit: Wat is daar nou zo mooi aan?

REIJER

(na even)
Ik vind niet dat je de tekst, langs de standaarden van 't heden,
Kunt leggen ...

BADELOCH

Maar wij staan hem nu vandaag te spelen.
Wij hebben nu de keus in wat we zeggen en wat niet.

GIJS

En 't seksueel geweld in Gijsbrecht is louter decoratief,
Vervult geen enkele functie en is louter illustratief
Voor o, o, o, die vijanden, wat zijn ze toch weer slecht,
We verkrachten weer wat vrouwen, die hebben gewoon weer pech.

REIJER

O die arme Vondel. Dit doet me zoveel verdriet.

RAFAEL

Niet nodig. Vondel is al heel lang dood. Wij niet.

VIJFDE BEDRIJF

DIEDERIK EIST DE OVERGAVE

Nadat Reijer definitief terug naar zijn plek is gestuurd hervatten de spelers het stuk. Het laatste deel. Badeloch pleit voor vluchten, Gijs wil zich dood vechten. We horen regelmatig een galmende bons, gevolgd door het geluid van vallend gruis.

DIEDERIK komt op met een witte vlag. Hij leunt er ontspannen op.

DIEDERIK

Gijs? Gij-hijs. Kom! Zullen we eens praten?

GIJS

Ik kan wat jij te zeggen hebt denk ik zo wel raden.

DIEDERIK

Misschien, maar je gelijk doden, is tegen de etiquette. We moeten voor't geweld, nog even netjes kletsen.

GIJS

Nee, ik geef me niet over. Zo. Weer uitgepraat. Klaar.

DIEDERIK

Kom, van Amstel, gun me dit nou. Ik sta al een heel jaar, Te sappelen voor de muren van dit van godverlaten oord, Straks versplinteren mijn mannen die gammele poort, Van deze brakke hut die voor 'n kasteeltje door moet gaan. Serieus - is dit 't? Er zit amper een torentje aan. Ik hoef het niet te hebben. We stampen het in de grond. Over 'n paar jaar weet geen hond, waar dit slot van jullie stond.

GIJS

(niet enorm in vorm:)

Ja? Nou, jouw kasteel is heel erg lelijk.

BADELOCH kijkt hem vol onbegrip aan.

GIJS (vervolgt:)

... En je moeder ook!

DIEDERIK

(niet onder de indruk)

Zal ik het slot in brand steken? Dan word je uitgerookt. Of zal ik je poort doorbreken, en jou en je gezin, Eén voor één persoonlijk rijgen aan mijn kling?

GIJS

Laat mijn deur met rust. Ik kom zo zelf naar buiten. Hou je zwaard maar bij de hand, dan vechten we het uit!

DIEDERIK

Als je dat wilt, moet je't zelf maar weten. Ik heb mijn best gedaan. Kom maar naar beneden.

GIJS EN BADELOCH BESPREKEN HET EINDE

GIJS

Goed. Dit is mijn plan. Jij vlucht, ik vecht me dood.

BADELOCH

Ben je belazerd, Gijs? De straten kleuren rood Genoeg van ons familiebloed; het jouwe hoeft Er heus niet overheen.

GIJS

Maar Badeloch, ik móet
het slot verdedigen.

BADELOCH

Waarom?! Wat wil je bereiken?

GIJS

De binnenplaats bekleden met zoveel mogelijk lijken.

BADELOCH

Je houdt 't geen twee minuten uit voor ze je verslaan.

GIJS

Dan ben ik tenminste met krijgsmanseer gegaan.

BADELOCH

We hebben vannacht honderden hun leven zien verliezen,
Zag dat er eervol uit? Hun blik te zien bevriezen,
Op de lippen nog de lucht van het roepen om hun moeder,
De broek bevuild van stront, en van't onstelpbaar bloeden.
Er is hier geen trots te redden, of glorie te verwerven.
Er is alleen de dood en elke idioot kan sterven!

GIJS

Ik kan nu toch niet vluchten. Teveel hebben hun leven
Om mijnentwil verloren. Ik heb mijn woord gegeven,
Dat ik de stad verdedigen blijven zal.

BADELOCH

Maar Man!

De stad is al verloren! Het hek is van de dam!

GIJS

Door mijn schuld! Ik moest na m'n ballingschap zo nodig,
weer hier gaan komen wonen, / en lokte zo de oorlog,
naar de stad. Ik bracht / de vijand binnen de muren,
en ik liet Vosmeer zelf / zijn vervloekte schip besturen!
Waarom heb ik het schip / niet laten onderzoeken?!
Ik stapel fout op fout, / en nu moet ik daarvoor boeten!

BADELOCH

Prima! We gaan boeten, maar we boeten niet vandaag.
Wij zullen ons leven lang, de schuld voor dit alles dragen.
En dat doen we heel ver weg. In 'n kasteeltje. In de bergen.
En dan zeggen we elke dag 'O, o, o, wat vinden we 't erg', en
'O, o, o, wat dom van jou' en 'Had naar je vrouw geluisterd'.
En dat doen we tot we grijs zijn en aan 't bed gekluisterd,
En pas als onze kleinkinderen sterk zijn en groot,
Dan pas, dappere, domme man, dan pas mag je dood!

GIJS

Mijn lief, neem toch de kinderen, en haast je naar de steiger.
De schuit die daar gereed ligt brengt jullie stil naar veiliger
gebied.

BADELOCH

En jij komt mee.

GIJS

Ik volg je voor je't weet.

BADELOCH

Ha. 'k Zal nooit weten dat je volgde als je dat niet deed.
Die truuk ken ik, vader.

GIJS

Je aftocht moet gedekt
Ik leid hen af, terwijl jij ongemerkt vertrekt.
(vervolgt:)

GIJS (vervolgt:)

De stroom is wijd genoeg, al blokkeren ze de haven,
Een schuit ontsnapt hen wel.

BADELOCH

En jij wordt hier begraven,
Met een strijdbijl in je kruin.

GIJS

De Hemel zal mij beschermen.

BADELOCH

Zoals die zich vannacht ook over Amsterdam ontfermde?
Er valt hier niets te winnen; 't is een nutteloze strijd!

GIJS

Mijn weerstand wint voor jullie vlucht kostbare tijd!

BADELOCH

Maar Gijs, wat dan? De reis is lang en vol gevaar!
Wie beschermt de vluchtenden tegen val en hinderlaag?

GIJS

De nacht dekt jullie aftocht. Ze merken 't 's ochtends pas.

BADELOCH

Dat werkt niet voor mij. Hier met je helm en harnas.

GIJS

Pardon?

BADELOCH

Ik houd de vijand op, en jij bewaakt de vlucht,
beschermt de kind'ren en ieder die hier niet sterven wil,
Jij vecht beter dan ik. Daar maak je een verschil.
Hier niet. Hier sterven kan ik / precies even goed als jij.

GIJS

Dat nooit! In geen geval neem 'k in jouw plaats de wijk!

BADELOCH

Je harnas!

GIJS

Nee! Wat wil je ermee?

BADELOCH

Ik doe of ik jou ben.
Ik laat ze op me jagen.

GIJS

Nooit!

BADELOCH

Geef dan een argument!

GIJS

'k verbied het. 'k ben jouw heer! En ik ben hier de baas!

BADELOCH

Gestampvoet overtuigt niet. En Gijs, je bent helaas,
Gewoon geen goede leider. Kijk naar hoe het gaat!
De stad verbrandt. Dat is toch een vrij matig resultaat.
Geef me dat borstkuras. Ik moet op je lijken.

GIJS

Ik zou mezelf nooit meer in de spiegel kunnen kijken.

BADELOCH

Dan poets je je tanden voortaan maar met je ogen dicht.

GIJS

Maar Badeloch; mijn eer!

BADELOCH

Wat boeit mij dat nou weer?

T' is dood of leven, Gijsbrecht. Rot op en fuck jouw eer.
Heb jij je ooit om mijn eer 'n seconde druk gemaakt?
Dacht je aan mijn eer toen mijn vader en jij de afspraak,
zonder 't mij te vragen, maakten om mijn hand, en
't voorrecht om jouw zaad in mijn buik te mogen planten?
Toen jullie mij verhandeldden, en bevruchtten als een vaars.
Heb jij je om mijn trots bekommerd of mijn eer gespaard?
Nou?

*GIJS is zo verbouwereerd dat het hem niets kan schelen
dat BADELOCH zijn borstkuras bij hem los maakt en bij
zichzelf omgespt.*

GIJS

Dus 't waren helemaal geen tranen van geluk.

BADELOCH

O man. Natuurlijk niet.

GIJS

Was dan ons hele huwelijk,

Een vernedering voor jou?

BADELOCH

Ik heb mij met mijn lot,
en jou verzoend en weet dat ik veroordeeld tot
veel erger had kunnen zijn.

GIJS

Maar hield je ooit van mij?

BADELOCH

Ik houd nú van jou. Maar 't is tijd je nu gaat.
Ik hoor de stormram beuken. We hebben te lang gepraat.
Mannen! Dit is het einde. We hebben geen harten meer,
Ons gezin, onze geliefden, namen het met zich mee.
Ze vluchten voor hun leven veiligheid
Wij houden hier de poort, en winnen enkel tijd.

GIJS

Ik hou van je. Ik weet niet wat ik doen moet zonder jou.

BADELOCH

Leef voor onze kinderen. En nu ophoepelen. Gauw!
(weer tegen de troepen)
Ons leven is al weg, de ziel is al vergeven,
Al doden ze ons tien maal, we kunnen niet meer sneven!

RAFAEL STUURT HEN BEIDEN WEG

*Licht, rook en muziek. RAFAEL komt in vol ornaat op -
engelenvleugels en alles. Bij voorkeur komt hij uit
het plafond zakken, maar aan een kraantje hangend op
gerold worden is ook helemaal prima. De opkomst mag
iets weghebben van het engelenbezoek in Angels in
America - druijpend van de ironie die toch het
spektakel niet geheel teniet doet, omdat je zo iets
toch ook weer niet alledag ziet gebeuren.*

RAFAEL

(extatisch)

Tum elephantus longo rostro venit et exsufflavivit fabulam!
(vervolgt:)

RAFAEL (vervolgt:)

(gewoon enthousiast)

Badeloch en Gijs, ik kom ex machina,
Om jullie snel te redden, uit alle narigheid.
Het hemelrijk vindt namelijk, vanwege staand beleid,
jullie lang en gelukkig leven, vreselijk belangrijk.
Dit in tegenstelling tot al die arme lui,
Die vannacht krepeerden, op de wallen en het spui,
De hele stad heeft eigenlijk niet echt zijn beste dag.
Merken jullie weinig van. Jullie landen toch wel zacht.
Het is allang bepaald, dat jullie 't overleven,
Zelfs als je zo dom bent, actief naar de dood te streven.
Dat harnas kun je afdoen. 't is maar een blikken vod.
Jullie dragen beiden het pantser van de plot.
Daar komt geen pijl doorheen, geen speer of zwaard van staal,
Jullie bescherming is de loop van het verhaal.
't Verhaal dat bijna klaar is, dus tijd om te vertrekken!
Kom op. Wieberen. Hophop. Je moet zo'n eind niet rekken.

BADELOCH

Maar wat zal dan gebeuren? Hoe loopt het verder af?

RAFAEL

Gebruikelijke manier. Ouderdom en graf.

GIJS

Wacht ons in de toekomst nog een goed bestaan?

RAFAEL

Ja, 't wordt superchill. Kom op. Nu hollen. Gaan!

BADELOCH

Verdelgde stad, wij gaan en komen nimmer weer.

GIJS

Vaarwel mijn Amstelland. Verwacht een ander heer.

BADELOCH

Of vrouw.

GIJS

Ohja natuurlijk.

BADELOCH

Dag hè.

GIJS

daaag.

BADELOCH

Dag stad!

GIJS

daag!

etc. Het licht en de muziek dimmen langzaam. Vlak voor het donker:

REIJER

Ik vind het nog steeds stom.

RAFAEL

Ach hou toch je kop.

Donkerslag / slotakkoord.